

Лыса Е. В.
Кухарева О. А.

Днепропетровский национальный университет имени Олеся Гончара

АНАЛИЗ ФИНАНСОВОЙ БЕЗОПАСНОСТИ ОТЕЧЕСТВЕННЫХ ДОМОХОЗЯЙСТВ В СОВРЕМЕННЫХ УСЛОВИЯХ

Резюме

Исследовано сущность понятия «финансовая безопасность домохозяйства» в контексте рассмотрения компонентного состава финансовой безопасности государства. Определены финансовые риски, с которым сталкиваются домохозяйства, и рассмотрены источники их возникновения. Особое внимание при рассмотрении угроз финансовой безопасности домохозяйств уделено росту коммунальных тарифов.

Ключевые слова: финансовая безопасность домохозяйств, финансовые риски, коммунальные тарифы, прожиточный минимум, минимальная зарплата.

Lysa O. V.
Kuhareva O. O.

Oles Honchar Dnepropetrovsk National University

ANALYSIS OF DOMESTIC HOUSEHOLD FINANCIAL SECURITY IN MODERN CONDITIONS

Summary

Essence of concept «Financial safety of households » is investigational in the context of consideration of component composition of financial safety of the state. Identified financial risks faced by households and considered the sources of their origin. The special attention at consideration of threats of financial safety of households is given of increased of utility tariffs.

Key words: financial safety of households, financial risks, utility tariffs, living wage, minimum wage.

УДК 336.71

Лисенок О. В.
Бадзим О. С.

Київський національний торговельно-економічний університет

Древуш А. Р.

Національний банк України

УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМ РИЗИКОМ БАНКУ В УМОВАХ НЕСТАБІЛЬНОСТІ ВІТЧИЗНЯНОЇ ЕКОНОМІКИ

У статті сформовано систему управління кредитним ризиком, яка включає такі підсистеми: інформаційно-управлінську, організації кредитної діяльності, встановлення лімітів кредитування, визначення ціни кредиту, аналізу й оцінки індивідуальних кредитних ризиків, аналізу й оцінки загального кредитного ризику, санкціонування кредитів, супроводження кредитів та управлінського контролю, управління проблемними кредитами. Розглянуто основні методи управління кредитним ризиком, такі як диверсифікація, сек'юритизація, встановлення внутрішньобанківських лімітів, формування резерву на відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банківських установ. Проаналізовано ризики кредитного портфеля українських банків.

Ключові слова: система, кредитний ризик, кредитний портфель, диверсифікація, сек'юритизація, ліміти, резерв.

Постановка проблеми. Управління кредитною діяльністю банків є одним із основних напрямів наукових досліджень, адже кредитування завжди було й залишається пріоритетною економічною функцією банків. Тому визначення ефективних методів управління кредитним ризиком в умовах нестабільності вітчизняної економіки є необхідною умовою підвищення ефективності фінансово-економічної діяльності банків та раціональної організації кредитного процесу.

На сьогодні проблема управління кредитним ризиком у банку залишається однією з найактуальніших, оскільки надання кредитів є найпоширенішою операцією банків, яка створює основну частину їх доходу, однак аналіз ситуації, яка склалася у вітчизняній банківській системі, свідчить, що багато банків зазнає суттєвих фінансо-

вих проблем у зв'язку з надзвичайно ризиковою кредитною діяльністю.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивчення економічної літератури свідчить, що кредитна діяльність банківських установ та управління кредитним ризиком банків традиційно перебуває у центрі уваги науковців та економістів і залишається на сьогодні чи не найбільш дослідженим розділом банківської справи. Значний внесок у розробку питань кредитування банками зробили сучасні економісти К. Блумфілд, В. Лексис, Д. Мак-Нотон, Е. Рід, С. Роуз, Дж. Сінкі. Дослідженню теорії та практики організації кредитних відносин та процесу управління кредитним ризиком за умов наближення до міжнародних стандартів банківського кредитування сприяють праці вітчизняних вчених-економістів В. Андрущенко,

О. Васюренко, Я. Грудзевича, І. Гуцала, О. Дзюблюка, О. Євтуха, Б. Івасіва, Т. Ковальчука, В. Лагутіна, І. Лазепка, Б. Луціва, М. Мируна, В. Міщенко, А. Мороза, О. Петрука, О. Пернарівського, Л. Примостки, М. Пуховкіної, Б. Пшика, М. Савлука. Серед російських вчених слід назвати праці І. Балабанова, Ю. Коробова, В. Колесникова, О. Лаврушина, А. Ольшаного, Г. Панової, В. Кисельова, В. Усокіна, В. Челнокова та інших.

Виділення невіршених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на значну кількість наукових праць, банківське кредитування в Україні потребує подальших наукових теоретичних досліджень і практичних розробок з питань удосконалення процесу управління кредитним ризиком в умовах нестабільності вітчизняної економіки для забезпечення стабільного функціонування вітчизняної банківської системи в цілому.

Метою статті є сформування системи управління кредитним ризиком, визначення основних методів управління кредитним ризиком, проаналізувати ризики кредитного портфеля українських банків.

Виклад основного матеріалу дослідження. Оцінення ризику кредитного портфеля банку традиційно перебуває у центрі уваги науковців та банкірів [1–7]. Аналіз наукових публікацій показав, що більшість з авторів характеризують кредитний ризик як неповернення позичальником основного боргу та несплату відсотків за позицією. Проте у широкому розумінні кредитний ризик – це невизначеність щодо повного та своєчасного виконання позичальником своїх зобов'язань згідно з умовами кредитної угоди [2, с. 118].

Варто також зазначити, що останнім часом у вітчизняних банках все гостріше постають проблеми щодо управління кредитним ризиком, які є актуальними і для всієї банківської системи. Досить часто ефективність кредитних угод, яку

можна визначити за показниками рентабельності вкладень, рівнем проблемних кредитів у портфелі банку та іншими критеріями, залежить від факторів зовнішнього середовища, які необхідно враховувати під час оцінення і прогнозуванні кредитного ризику, та яких уникнути практично неможливо. Тому першочерговим завданням банків має бути розробка ефективної системи управління кредитним ризиком, яка, як правило, складається з об'єкта та суб'єкта управління (див. рис. 1) [8, с. 354], а також містить такі підсистеми, як:

- інформаційно-управлінська;
- організація кредитної діяльності;
- установлення лімітів кредитування;
- визначення вартості кредиту;
- аналіз й оцінення індивідуальних кредитних ризиків;
- аналіз й оцінення загального кредитного ризику;
- санкціонування кредитів;
- супроводження кредитів та управлінського контролю;
- управління проблемними кредитами [3, с. 74].

У зв'язку з цим зазначимо, що методи оцінення та управління кредитним ризиком банку здійснюються на двох різних рівнях відповідно до причин його виникнення: на рівні кожної окремої кредитної операції та на рівні кредитного портфеля в цілому [9, с. 136–138].

Особливість методів управління ризиком на рівні окремої кредитної операції (див. рис. 2) полягає в необхідності їх послідовного застосування:

- 1) аналіз кредитоспроможності та платоспроможності клієнта;
- 2) аналіз та оцінка кредиту;
- 3) структурування позики;
- 4) документування кредитних операцій;

Рис. 1. Система управління кредитним ризиком банку

5) контроль за наданим кредитом і станом застави.

До методів управління ризиком кредитного портфеля банку (див. рис. 3) належать:

- диверсифікація;
- сек'юритизація;
- встановлення внутрішньобанківських лімітів;
- формування резерву на відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банківських установ.

Спершу розглянемо диверсифікацію як основний метод управління кредитною діяльністю вітчизняних банків, у використанні якої враховується здатність портфеля кредитів зменшувати можливий ризик при включенні до нього різних за характеристиками та складом позик.

З огляду на різноманітність ознак, характеристик і трактувань диверсифікації, дослідники не мають єдиної думки щодо її видів у кредитній діяльності [1; 9–12]. Крім того, деякі автори пропонують диверсифікацією вважати лише роз-

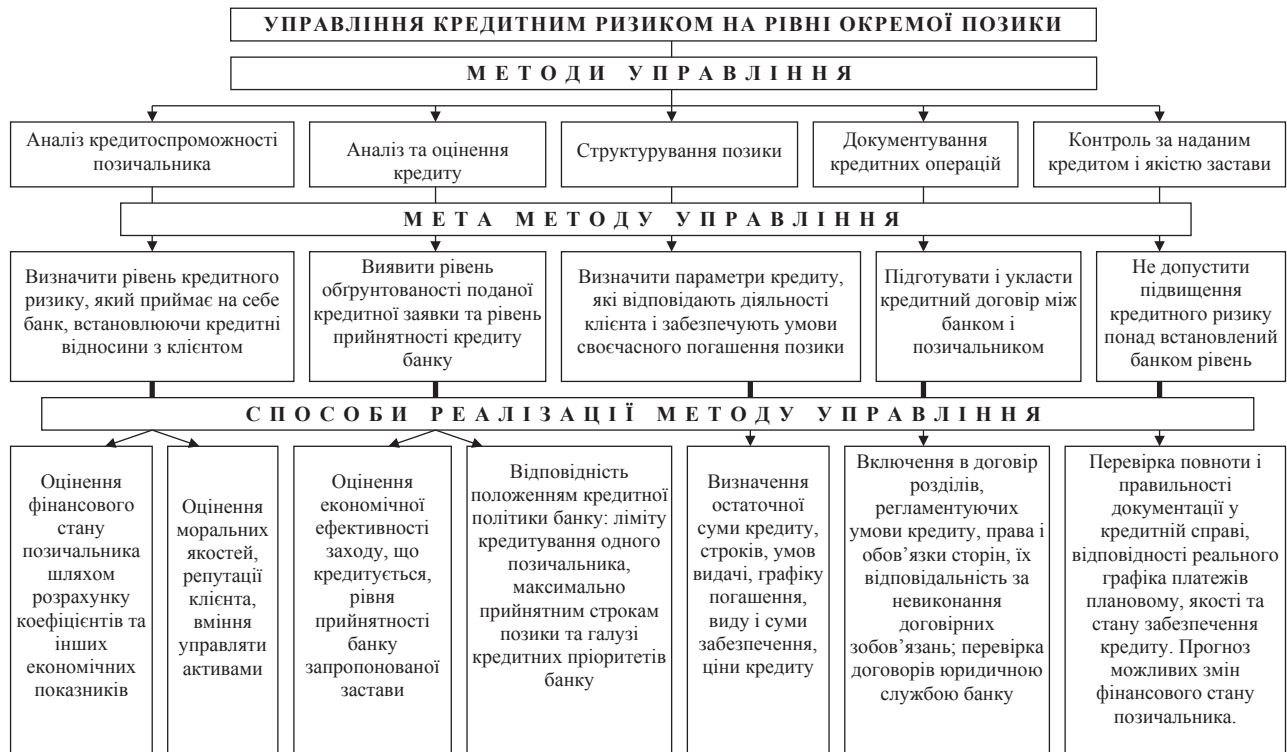

Рис. 2. Мета, методи та способи управління кредитним ризиком банку на рівні окремої позики

Рис. 3. Методи управління ризиками кредитного портфеля комерційного банку

ширенням діапазону кредитування, тобто оновлення кредитного портфеля, в результаті чого з'являються нові банківські кредитні послуги й продукти [11, с. 445], а розподіл сукупного ризику кредитних вкладень відносять до окремого способу регулювання кредитних ризиків – розподілу ризику [12, с. 444–445]. Найчастіше в теорії та практиці використовується диверсифікація у часовому, просторовому й продуктовому аспектах [1, с. 205–207], а також галузева, географічна й портфельна диверсифікації [9, с. 138–140].

Слід зауважити, що ефективна диверсифікація – це не просте додавання до портфелю додаткових кредитів, адже рівень кореляції їх доходів із доходами від позик, уже присутніх у портфелі, має бути низьким. Однак при диверсифікації портфеля кредитів необхідно враховувати не лише взаємозв'язок доходів за кредитами, як зазначає, наприклад, О. Ковальов, а й взаємозв'язок їх ризиків [1, с. 207]. Тому передумовою ефективної реалізації процесу диверсифікації кредитного портфеля є вкладення коштів у позики, які мають низький рівень кореляції доходів і ризиків. Необхідно також зазначити, що диверсифікація дає змогу знизити не лише кредитний ризик, а й інші банківські ризики, які супроводжують загальний кредитний процес: ризик дострокового погашення, ризик ліквідності, процентний, валютний ризики тощо.

Традиційна банківська теорія розглядає диверсифікацію як оптимальний спосіб ефективної організації кредитної діяльності, при цьому найефективнішою вважається така позикова діяльність банків, яка є максимально диверсифікованою. При цьому зазначаємо, що диверсифікація у системі кредитного ризик-менеджменту в основному розглядається як метод, який дає змогу знизити загальний ризик кредитного портфеля шляхом розподілу кредитних вкладень. Зокрема, фінансовий аналітик Д. Престбо (J. Prestbo) звернув увагу на наявність лише позитивного ефекту від диверсифікації, навіть в умовах економічної кризи [13]. Такої ж думки фахівці ФРС США [14]. Водночас не можна забувати, що Г. Марковіц у своїх дослідженнях підкреслював суперечливість позитивного ефекту від використання диверсифікації [15; 16]. На його думку, одним із моментів, що обмежує позитивний вплив диверсифікації, є «наявність кореляції ризиків і доходів між одиницями, які диверсифікуються» [16, с. 102]. Проте усі позитивні і негативні ефекти від диверсифікації на сьогодні остаточно не досліджені. Як зазначає А. Саундерс, «поки що в літературі досягнуто певної згоди <...> що вигода від диверсифікації потенційно висока. Та все змінюється...» [17, с. 181].

Так, диверсифікація кредитної діяльності може здійснюватися різними способами, у тому числі шляхом прямого управління обсягом і структурою кредитного портфеля, а також за допомогою застосування спеціальних методів та механізмів управління банківськими ризиками. Перший напрям реалізується шляхом застосування різних видів диверсифікації, класифікація яких була наведена вище, а другий пов'язаний із використанням механізму сек'юритизації, формуванням резервів та методом лімітування.

На відміну від інших методів управління кредитною діяльністю, сек'юритизація є відносно новим видом банківської діяльності. Звертаючись до історії, зазначимо, що на розвинених фінансових ринках сек'юритизація, як окремий вид позабалансової діяльності банківських установ, поши-

рилась порівняно недавно – у 1980–1990 рр., а темпи її зростання в цей період становили 29,6% на рік [18, с. 744–752]. Впровадження інструменту сек'юритизації активів наприкінці 80-х рр. XX ст. спричинили такі економічні фактори:

- посилення конкуренції між фінансово-кредитними установами;
- зростання вартості залучення ресурсів;
- зниження операційної маржі, що привело до зменшення доходів банківських установ;
- погіршення якості кредитних портфелів, унаслідок чого підвищились вимоги регулюючих органів до розмірів власного капіталу банків [19, с. 22].

Про ефективність використання у фінансовій практиці інструменту сек'юритизації свідчить позитивний досвід багатьох зарубіжних країн, у яких вона використовується вже понад десять років та охоплює такі види кредитування, як позики на придбання нерухомості, автомобілів, кредитні картки тощо. Завдяки сек'юритизації банківські активи ефективно працюють, генеруючи нові довгострокові кредити в реальний сектор економіки.

Завдяки трансформації неліквідних активів у ліквідні, сек'юритизація зменшує портфельний кредитний ризик банківської установи. Таким чином, сек'юритизацію можна розглядати як процес перетворення неліквідних активів у цінні папери, тобто як один із специфічних механізмів здійснення фінансово-економічної діяльності банків.

Щодо цього, зауважимо, що в міжнародній практиці пропонується розрізняти три основні різновиди сек'юритизації:

- класична сек'юритизація – це реалізація банком своїх активів спеціальної установи, яка фінансує придбання таких активів шляхом випуску цінних паперів на ринку капіталів;
- синтетична сек'юритизація – не передбачає продажу банком своїх активів, але банк передає ризик збитків за деякими активами спеціальної установи, за що сплачує їй премію або певну грошову суму;
- сек'юритизація бізнесу – це, фактично, кредит, який забезпечується всіма активами, що генеруються певною компанією [20; 21].

Звертаючись до різновидів сек'юритизації, слід зауважити, що у застосуванні будь-якого з методів сек'юритизації банк отримує значні переваги:

- замість довгострокових активів банківська установа вже отримує ліквідні кошти, які можна використовувати для фінансово-економічного розвитку чи здійснення наступних кредитних операцій;
- розширюється коло потенційних інвесторів;
- знижується рівень відсоткового та кредитного ризиків, а також ризику втрати ліквідності, оскільки сек'юритизація перерозподіляє зазначені банківські ризики між банківською установою, інвестором і посередником;
- підвищується виконання діючих нормативів фінансово-економічної діяльності;
- банк позиціонує себе як фінансову установу, що спроможна працювати зі складними фінансовими інструментами.

Таким чином, процедура сек'юритизації активів дає змогу банкам здійснювати трансферт кредитного ризику, а також процентного і ризику дострокового погашення кредиту, тому сек'юритизація знижує загальний рівень ризикованості банку та покращує якість його кредитів. Проте, як зазначають вітчизняні науковці, українські банки за нинішніх умов не мають можливостей для зни-

ження кредитних ризиків методом сек'юритизації активів унаслідок нерозвиненості фондового ринку. Однак у процесі формування ринку іпотечних кредитів виникають об'єктивні умови для активізації цього виду діяльності [2, с. 125].

Отже, для вітчизняних банків найбільш доступним та поширеним методом управління кредитним ризиком залишається лімітування (див. рис. 4) або метод коефіцієнтів, причому перелік використовуваних для цього показників є достатньо широким, і якщо провести глибоке дослідження їх економічного змісту, то можемо дійти висновку, що кожен з них опосередковано характеризує один з двох параметрів: дохідність або ризик.

Наприклад, показники залежності банку від міжбанківських кредитів фактично є індикаторами ризикованості фінансово-економічної діяльності банку на міжбанківському ринку [22, с. 245–246]. Аналогічну функцію виконують і такі показники, як питома вага кредитів, наданих різним категоріям позичальників, у загальному обсязі кредитного портфеля [23, с. 107], адже таким чином, фактично, оцінюється рівень диверсифікації портфеля, який свідчить про рівень його ризикованості. Коефіцієнти рентабельності окремих видів кредитних операцій та кредитного портфеля в цілому характеризують такий параметр як дохідність. Тому метод коефіцієнтів дає змогу всебічно й ґрунтовно оцінити доходи та ризики, а доцільність його застосування у процесі управління кредитним портфелем банку доведена практикою.

Слід також зазначити, що з метою обмеження ризику окремих кредитних операцій банку, а

отже, і кредитного портфеля в цілому, Національним банком України встановлено вимоги щодо порядку надання кредитів та обов'язкові нормативи кредитного ризику [24]:

- норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента (Н7);
- норматив великих кредитних ризиків (Н8);
- норматив максимального розміру кредитів, гарантій і поручительств, наданих одному інсайдеру (Н9);
- норматив максимального сукупного розміру кредитів, гарантій і поручительств, наданих інсайдерам (Н10).

Дослідження практики дотримання українськими банками обов'язкових нормативів кредитного ризику показало, що відхилень від норми не спостерігається (див. табл. 1).

Таким чином, ураховуючи розглянуті положення, достатньо логічним є твердження, що управління кредитною діяльністю банків супроводжується необхідністю зниження кредитного ризику, що значною мірою розв'язується за допомогою створення адекватної та ефективної методики його оцінювання. У зв'язку з цим слід зазначити, що така методика може бути стандартизована лише до певної міри, оскільки кожен банк має власну клієнтуру, свій сегмент ринку, галузеву специфіку та конкретні можливості, тому коефіцієнти для оцінки кредитного ризику, які використовуються одним банком, можуть бути неприйнятними для інших. Отже, методика оцінювання кредитного ризику має максимально врахувати ці особливості та втілювати диференційо-

Таблиця 1

Динаміка нормативів кредитного ризику банків України

Норматив	Роки									
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Н7, < 25%	22,25	21,45	22,56	23,04	21,56	21,04	20,76	22,10	22,33	22,01
Н8, < 800%	202,60	191,44	171,06	187,36	169,21	161,20	164,46	172,91	172,05	250,04
Н9, < 5%	2,01	1,97	2,01	1,66	0,93	0,81	0,57	0,37	0,36	0,13
Н10, < 40%; з 2006 < 30%	7,13	5,86	6,84	5,76	3,31	2,25	2,51	2,41	1,63	1,37

Джерело: побудовано автором на основі [26]

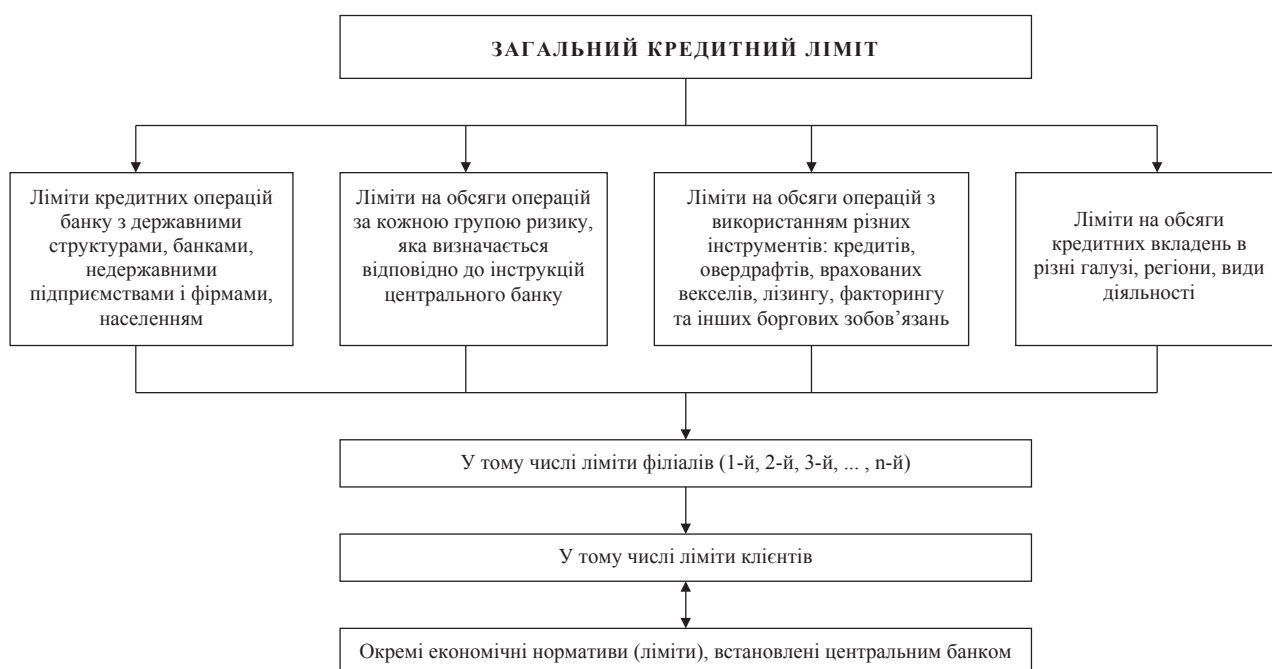

Рис. 4. Структура кредитних лімітів комерційного банку

ваний підхід до аналізу та управління кредитним ризиком. Проте слід зауважити, що мінімальний рівень стандартизації методики оцінки кредитного ризику є необхідним, оскільки це допоможе банкам розробити власну систему оцінки кредитного ризику для підтримки прийняття управлінських рішень з надання позик.

У вітчизняній банківській практиці стандартизація здійснюється через методику формування резерву під кредитні ризики, розроблену Національним банком України [26]. Цією методикою передбачено з'ясування величини ймовірних збитків за кожною окремою позицією, а сума знайдених таким чином можливих втрат і формує резерв під кредитні операції. Тому, очевидно, що за економічним змістом величина сформованого резерву є певним відносним індикатором загального ризику кредитного портфеля банку. У міжнародній банківській справі створення резервів під кредитні ризики є загальноживаною практикою і розглядається як один із найважливіших методів покращення фінансової стійкості та надійності банківських установ.

Таким чином, сформований банком резерв під кредитні операції дає змогу визначити ризик кредитного портфеля (РКП) (див. рис. 5), який розраховується як співвідношення фактичного значення резерву за кредитними операціями банку до суми його кредитного портфеля (КП):

$$\text{РКП} = \frac{\text{Резерв за кредитними операціями}}{\text{КП}} \times 100\% \quad (1)$$

Як свідчать дані на рис. 5, до 2008 р. простежувалась тенденція до зниження показника ризику кредитного портфеля, але фінансова криза 2008 р. призвела до стрімкого зростання цього коефіцієнта та найбільше його значення спостерігалось у 2015 р. – майже 20% порівняно з 3,81% у 2008 р.

Упродовж 2006–2007 рр. темпи зростання резервів під кредитні операції банків були нижчими за темпи зростання їх кредитних вкладень, проте, за результатами 2008 р., темп зростання резерву під

кредити зріс на 140,85%, що більше, ніж у 2 рази за темпи зростання кредитного портфеля за цей же період. А впродовж 2009 р. кредитний портфель вітчизняних банків взагалі зменшився на 5,67%, тоді як резерв під кредитні ризики зріс на 123%, що свідчить про суттєве погіршення якості кредитного портфеля вітчизняних банків та зростання рівня його ризикованості. Суттєве перевищення темпів зростання резерву над темпами зростання кредитних вкладень мало місце й у 2015 р.

Таким чином, значне збільшення резервів під кредитні операції за 2008–2015 рр. пов'язане з погіршенням якості кредитних портфелів українських банків, а точніше, із зростанням проблемної заборгованості за кредитами. Остання, у свою чергу, виникла як під впливом макроекономічних чинників, так і в результаті відсутності у докризовий період ефективних систем ризик-менеджменту в українських банківських установах.

Висновки. Отже, враховуючи усе викладене вище, можемо зробити висновок, що сучасний стан управління кредитним ризиком банку піднімається на нову еволюційну сходинку свого розвитку. Поряд із застарілими, добре відомими методами й інструментами, такими як диверсифікація, лімітування, створення резервів, у процес управління кредитним ризиком інтегрується сек'юритизація, яка революціонізує застосовувані на практиці банківські технології. У зв'язку з цим слід зауважити, що визчення нових методів управління кредитним ризиком має велике значення для української банківської системи, адже, враховуючи усю специфіку фінансово-економічної діяльності вітчизняних банків, певні елементи міжнародного досвіду з банківської справи можна використати і в Україні. Проте необхідно пам'ятати, що поряд з перевагами використання світового досвіду, українські банки стикаються з необхідністю вирішення специфічних, притаманних вітчизняній економіці проблем, пов'язаних переважно з відсутністю достатнього рівня розвитку фінансового та фондового ринків.

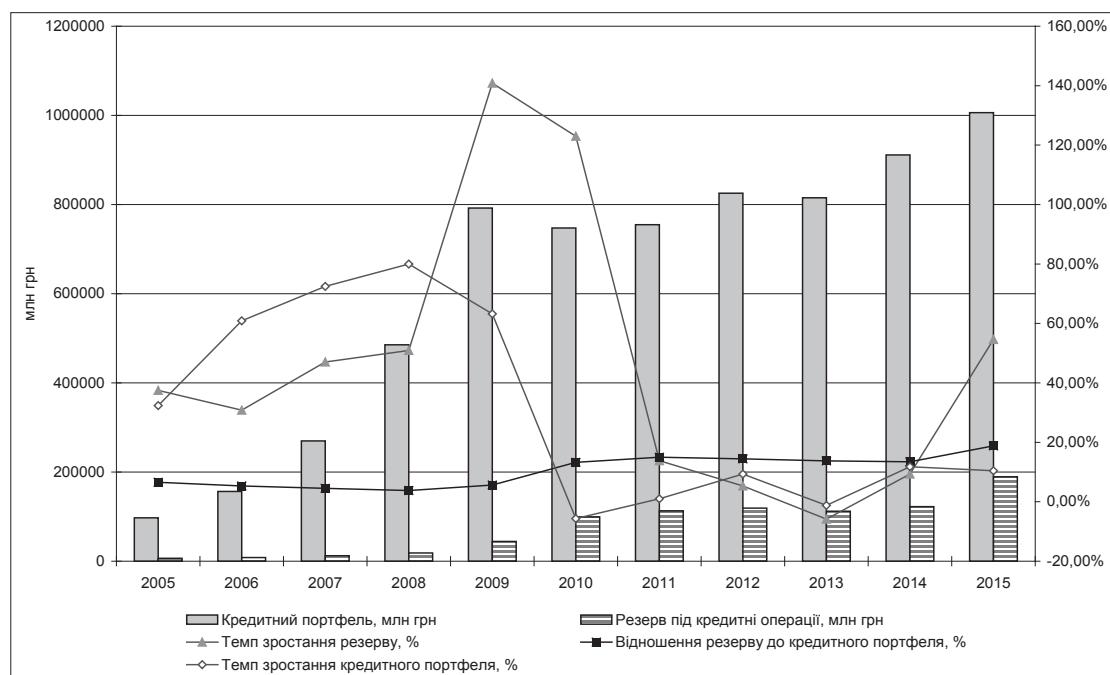

Рис. 5. Динаміка ризику кредитного портфеля банків України

Джерело: побудовано та розраховано автором на основі [27]

Список літератури:

1. Ковалев А. Кредитный риск-менеджмент : [монография] / А. Ковалев. – К. : Созвездие, 2007. – 406 с.
2. Примостка Л. Кредитний ризик банку: проблеми оцінювання та управління / Л. Примостка // Фінанси України. – 2004. – № 8. – С. 118–125.
3. Кабушкин С. Управление банковским кредитным риском : [учеб. пособие] / С. Кабушкин. – М. : Новое знание, 2004. – 336 с.
4. Гаряга Л. Кредитний ризик: ідентифікація, класифікація та методи оцінки / Л. Гаряга // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : збірник наукових праць. – 2006. – Т. 17. – С. 318–329.
5. Сало І. Управління ефектом від взаємодії валютного та кредитного ризиків банку / І. Сало, Т. Стельмах // Вісник Української академії банківської справи. – 2010. – № 2. – С. 52–58.
6. Довгань Ж. Управління кредитними ризиками банків в умовах економічної кризи / Ж. Довгань // Вісник НБУ. – 2010. – № 8. – С. 51–55.
7. Шульженко Г. Управління кредитним ризиком у контексті забезпечення та збереження фінансової стійкості комерційних банків / Г. Шульженко // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : збірник наукових праць. – 2012. – Вип. 36. – С. 311–318.
8. Лисенок О. Організація системи кредитного ризик-менеджменту в банку / О. Лисенок // Формування ринкової економіки : збірник наукових праць. – 2011. – Вип. 25. – С. 352–359.
9. Примостка Л. Фінансовий менеджмент у банку : [підручник] / Л. О. Примостка. – 2-ге вид., доп. і перероб. – К. : КНЕУ, 2004. – 468 с.
10. Лаврушин О. Банковское дело: современная система кредитования : [учеб. пособие] / О. Лаврушин, О. Афанасьева, С. Корниенко ; под ред. О. Лаврушина. – М. : КНОРУС, 2005. – 256 с.
11. Энциклопедия финансового риск-менеджмента / [под ред. А. Лобанова, А. Чугунова]. – 3-е изд. – М. : Альпина Бизнес Букс, 2007. – 878 с.
12. Управление деятельностью коммерческого банка (банковский менеджмент) / под ред. О. Лаврушина. – М. : Юристъ, 2003. – 688 с.
13. Prestbo J. Portfolio diversification is still the best investment strategy / J. Prestbo [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://marketwatch.com/story/portfolio-diversification-is-still-the-best-investment-strategy>
14. Strahan P. Bank Diversification, Economic Diversification? / P. Strahan // FRBSF Economic Letter. – 2006. – № 10. – Р. 4–7.
15. Markowitz H. Portfolio Selection / H. Markowitz // Journal of Finance. – 1952. – № 7. – Р. 77–91.
16. Markowitz H. Portfolio Selection: Efficient Diversification of Investments / H. Markowitz. – London : John Wiley & Sons, Inc. ; New York : Chapman & Hall, Limited, 1959. – 356 p.
17. Saunders A. Credit Risk Measurement. New Approaches to Value at Risk and Other Paradigms / A. Saunders. – New York : John Wiley & Sons, Inc., 2002. – 319 p.
18. Синки Дж. Управление финансами в коммерческих банках / Дж. Синки ; пер. с англ. – М. : Catallaxy, 1994. – 820 с.
19. Бобиль В. Сек'юритизация банковских активов в контексті управління портфельним кредитним ризиком / В. Бобиль, М. Соловей // Вісник НБУ. – 2010. – № 1. – С. 22–25.
20. Сек'юритизация в России: пути развития рынка и снижения стоимости заимствований : доклад рабочей группы Международной финансовой корпорации. – Вашингтон : Департамент глобальных финансовых рынков, 2005. – 84 с.
21. Версаль Н. Сек'юритизация та її роль у відновленні фінансової стабільності / Н. Версаль // Вісник НБУ. – 2010. – № 4. – С. 28–35.
22. Парасій-Вергуненко І. Методика аналізу міжбанківських кредитів / І. Парасій-Вергуненко // Вчені записки. – К. : КНЕУ, 2001. – Вип. 3 – С. 244–249.
23. Ширинская Е. Финансово-аналитическая служба в банке : [практ. пособие] / Е. Ширинская, Н. Пономарева, В. Купчинский. – М. : ФБК-ПРЕСС, 1998. – 144 с.
24. Інструкція про порядок регулювання діяльності банків в Україні : Постанова Правління НБУ від 28 серпня 2001 р. № 368 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>
25. Значення економічних нормативів по системі банків України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://bank.gov.ua>
26. Положення про порядок формування та використання банками України резервів для відшкодування можливих втрат за активними банківськими операціями : Постанова Правління НБУ від 25 січня 2012 р. № 23 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>
27. Дані фінансової звітності банків України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://bank.gov.ua>

Лисенок А. В.

Бадзьм А. С.

Київський національний торгово-економічний університет

Древуш А. Р.

Національний банк України

УПРАВЛЕНИЕ КРЕДИТНЫМ РИСКОМ БАНКА В УСЛОВИЯХ НЕСТАБИЛЬНОСТИ ОТЕЧЕСТВЕННОЙ ЭКОНОМИКИ

Резюме

В статье формируется система управления кредитным риском, которая включает следующие подсистемы: информационно-управленческую, организации кредитной деятельности, установление лимитов кредитования, определение цены кредита, анализа и оценки индивидуальных кредитных рисков, анализа и оценки совокупного кредитного риска, санкционирование кредитов; сопровождение кредитов и управленческого контроля, управления проблемными кредитами. Рассмотрены основные методы управления кредитным риском, такие как диверсификация, секьюритизация, установление внутрибанковских лимитов, формирование резерва на возмещение возможных потерь по кредитным операциям банковских учреждений. По результатам исследования осуществляется оценка риска кредитного портфеля украинских банков.

Ключевые слова: система, кредитный риск, кредитный портфель, диверсификация, секьюритизация, лимиты, резерв.

Lysenok O. V.
Badzym O. S.
Kyiv National University of Trade and Economics
Drevush A. R.
National Bank of Ukraine

CREDIT RISK MANAGEMENT OF THE BANK IN A VOLATILE DOMESTIC ECONOMY

Summary

This article forms the credit risk management system, which includes the following subsystems: information management; organization of credit activities; establishing credit limits; definition of credit rates; analysis and assessment of individual credit risks; analysis and evaluation of aggregate credit risk; credit authorization; credit support and management control; managing problem credits. By turns, the basic credit risk management methods are considered, such as diversification, securitization, setting internal limits, the formation of the reserve for compensation for possible losses on credit operations of banking institutions. According to a study carried out risk assessment of the loan portfolio of Ukrainian banks.

Key words: system, credit risk, credit portfolio diversification, securitization, limits provision.

УДК 336.02

Лук'янюк М. Е.
Академія фінансового управління

ФІСКАЛЬНІ ІНСТИТУТИ ВЕЛИКОБРИТАНІЇ: ДОСВІД ДІЯЛЬНОСТІ ТА ВИСНОВКИ ДЛЯ УКРАЇНИ

Досліджено фінансові інститути, які несуть відповідальність за дотримання фінансової дисципліни у Великобританії, враховуючи рівень їх незалежності, тривалість їх існування та сфери діяльності. Фінансові інститути можуть допомогти у стримуванні дефіциту державного бюджету та в управлінні державним боргом. Приводом для створення цих установ є забезпечення стійкості державного боргу, дотримання фінансової дисципліни, стримування дефіциту та забезпечення прозорості бюджетного процесу. Результати дослідження будуть сформовані на основі досвіду, щодо ролі інститутів фінансової політики в умовах кризового регулювання.

Ключові слова: фінансові інститути, фінансові правила, фінансова дисципліна, фінансова політика, державні фінанси, дефіцит бюджету.

Постановка проблеми. Фінансовий спадок економічної та фінансової кризи 2008–2009 рр. вивів на перший план серйозні побоювання з приводу здатності уряду підтримувати стійкість державних фінансів. Особливу тривогу викликає той факт, що значні бюджетні дефіцити та роздування державних боргів, зумовлених кризою, стали причиною спадкових зобов'язань та демографічного тиску. Ці тенденції привели до неминучих заходів консолідації. Завдання урядів полягало у виявленні способів приведення в норму державних фінансів. Тоді як офіційні фінансові правила вже давно використовувалися для збереження тенденції до фінансового марнотратства, було визначено, що багато обмежень та невдач, пов'язаних з багатьма правилами, можуть бути подолані шляхом створення фінансових незалежних органів-інститутів. За допомогою незалежного аналізу, оцінювання та прогнозів такі органи могли в майбутньому забезпечити стійкість фінансової політики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання діяльності фінансових інститутів цікавить науковців досить давно, однак наукових розробок та напрацювань у цьому напрямі не так багато. Розробці теоретичних основ та конкретних проявів функціонування фінансових інститутів присвячено багато робіт зарубіжних науковців, зокрема: Л. Калмфорса, Х. Дебруна, Дж. Копітса та інших.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Динамічність трансформацій у фінансовій сфері дає підстави для оперативного та

ґрунтовного дослідження цієї теми, що зумовлює актуальність узагальнення світової теорії та практики щодо фінансових інститутів.

Метою статті є аналіз діяльності фінансових інститутів у Великобританії, ознайомлення з перевагами існування фінансових інститутів для визначення, чи необхідний українській фінансовій системі досвід функціонування фінансових органів цього рівня відповідно до світових тенденцій, або, можливо, українська влада розробить свою власну стратегію оптимізації фінансової системи.

Виклад основного матеріалу дослідження. Економічна література забезпечила щедрий аналіз тому, як податки, урядові витрати та урядовий баланс мають встановлюватися протягом усього циклу ділової активності, щоб фінансова політика була оптимальною та життєздатною. При цьому існує достатньо доказів, що таку політику не завжди переслідували вищі цілі. Це було винятково зображено у схильності до фінансування державних витрат з боргами, проведенні проциклічної політики та в труднощах реструктуризації державних витрат. Такі події привернули увагу політичних аналітиків та науковців, які вивчали причини для існування дефіцитного ухилу [1, с. 81].

Пояснення зазвичай вказують на те, що політики не намагаються стимулювати державні фінанси в довгостроковій перспективі. Література підкреслює, що адекватні інституційні умови на національному рівні можуть відігравати важливу роль для витрат та дефіцитного ухилу. Ці умови включають в себе: